

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/149558,Los-Polakow-z-Prus-Wschodnich-w-czasie-II-wojny-swiatowej-infografika.html>
12.03.2026, 02:13

Los Polaków z Prus Wschodnich w czasie II wojny światowej – infografika

01.09.2024

W 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej olsztyńska delegatura IPN prezentuje pierwszą z serii infografik historycznych, poświęconych burzliwej historii Warmii i Mazur minionego stulecia. Przedsięwzięcie jest wspólnym projektem Delegatury IPN w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Nowy cykl będzie prezentował zarówno wydarzenia poprzedzające wybuch wojny – m.in. Plebiscyt 1920 r. czy działalność Związku Polaków w Niemczech – jak również historię Warmii i Mazur już po jej formalnym zakończeniu.

Pierwsza tematyczna infografika odnosi się losu Polaków w Prusach Wschodnich w latach 1939–1945 i przypomina o niemieckich represjach na polskich aktywistach oraz działaczach społecznych. Poszukiwani, wyłapywani, aresztowani i umieszczani w obozach, niejednokrotnie płacili najwyższą cenę za przywiązanie do polskiej tradycji, kultury i języka.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Infografika

LOS POLAKÓW Z PRUS WSCHODNICH W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

RANKIEM

1 WRZEŚNIA 1939 R.

RZESZA NIEMIECKA ZAATAKOWAŁA POLSKĘ, ROZPOCZYNAJĄC WYNISZCZAJĄCĄ
I BEZPRECEDENSOWĄ POD WZGLĘDEM OKRUCIEŃSTWA WOJNĘ ŚWIATOWĄ.

Represje na Polakach

W czasie gdy wojska Rzeczypospolitej stawiały zacięty opór Wehrmachtowi, trwały już represje na Polakach - obywatelach Rzeszy, m.in. z terenów Powiśla, Warmii i Mazur. W oparciu o przygotowane wcześniej listy proskrypcyjne, zatrzymywano polskich działaczy m.in. Związku Polaków w Niemczech, harcerzy ZHP, członków Związku Młodzieży Polskiej oraz pozostałych organizatorów polonijnych. Nadzernym zamiarem agresora była doszczetna eliminacja czynników polskich - łącznie z fizyczną eksterminacją jej liderów i „warstwy przywódczej”.

WARMIA
MAZURY

Aresztowani

Aresztowani zostali m.in. nauczyciele z polskich szkół, w tym ówczesny dyrektor Gimnazjum w Kwidzynie Władysław Gebik, a także kierownik Katolickiej Szkoły Polskiej w Unieszwie k. Olsztyna Jan Maza. Ponadto w rękach policji niemieckiej znaleźli się pracownicy „Gazety Olsztyńskiej” - razem z wydawcą **Sewerynem Pieniężnym (synem) i jego żoną**, działacze plebiscytowi z 1920 r. (m.in. Franciszek Barcz), członkowie polskich spółdzielni (Leon Włodarczyk) i wielu innych.

WARMIA I MAZURY W XX WIEKU

Stworzono ze środków Rządowego Programu Wieloletniego NIEPODŁĘGA na lata 2017-2022
Zrealizowano w ramach projektu WARMIA I MAZURY NA DRODZE KU NIEPODŁĘGŁOŚCI

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Delegatura w Olsztynie

Województwo
Warmińsko-Mazurskie
ARTYSTYCZNE

operacja „Tannenberg”

Operacja „Tannenberg” (Unternehmen „Tannenberg”) - realizowane w ramach niemieckiego narodowego socjalizmu działania, których celem była eksterminacja polskiej elity. Po wybuchu wojny przybrały formę zaplanowanych, ludobójczych akcji (Intelligenzaktion, AB-Aktion).

obozy koncentracyjne

Wkrótce po zatrzymaniu, Polaków z Prus Wschodnich przewożono do utworzonego nieopodal Królewca obozu **Hohenbruch**, skąd po dalszych przesłuchaniach część osób trafiła do obozów koncentracyjnych **Sachsenhausen** (mężczyźni) i **Ravensbrück** (kobiety). Losy pozostałych nie były jednak lepsze. **KL Hohenbruch** stał się miejscem kaźni m.in. wspomnianych **Seweryna Pieniężnego (syna) i Leona Włodarczyka**.

HOHENBRUCH

SACHSENHAUSEN

RAVENSBRÜCK

Niemieckie obozy na obszarze Warmii i Mazur

Niemieckie obozy powstawały również na obszarze dzisiejszych **Warmii i Mazur**. W latach II wojny światowej pod Olsztynkiem funkcjonował obóz jeniecki **Stalag I B Hohenstein**, zaś w przedwojennym, polskim Działdowie władze okupacyjne utworzyły obóz **Soldau**, w którym eksterminowano m.in. przedstawicieli duchowieństwa. Ofiarami obozu stali się arcybiskup Antoni Julian Nowowiejski i biskup płocki **Leon Wetmański**.

Zdjęcia: IPN, NAC, Archiwum Gminy Olsztyn